

LAPSEN SAATTOHOITON LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET ERI USKONNOISSA

Hanna Parviainen, 2015

Sairaanhoitaja (AMK)

SISÄLLYS

ALKUSANAT	3
ISLAM.....	4
ORTODOKSIT	6
BUDDHALAISET	8
JEHOVAN TODISTAJAT	10
USKONTOJEN YHTÄLÄISYYDET SAATTOHOIDOSSA	12
NEUVOJA VAKAUMUKSEN KUNNIOITTAMISEEN	12
LOPUKSI.....	13

ALKUSANAT

Tässä oppaassa on tietoa eri uskontojen käytänteistä lapsen saattohoitoon liittyen.

Sairaanhoitajan tietämys uskonnoista ja halu kunnioittaa toisen ihmisen uskonnon ominaispiirteitä ovat hyvän kulttuurisen hoitotyön perusta. Hoitajan on rohkeasti otettava puheeksi ja kysyttävä lapsen sekä hänen perheen uskonnollisista tavoista ja toiveista.

Lapsen sairastuessa vakavasti vanhemmat pohtivat miten kertoa lapselle sairaudesta ja kuolemasta. Yksiselitteistä vastausta ei ole vaan informaatio riippuu lapsen iästä, sairauden laadusta ja vastaanottokyvystä. Puheen kehittyessä kieli auttaa lasta ymmärtämään tapahtunutta ja aikuisen tehtävänä on antaa sanoja surulle. Keskustelu kuolemasta oman lapsen kanssa voi olla vanhemmille ylivoimaisen raskasta. Hoitohenkilökunnan tehtävä on rohkaista vanhempia käsittelemään asiaa, varsinkin jos lapsi on osoittanut puheissaan tai leikeissään miettivänsä kuolemaa.

Lapsella ja nuorella on oikeus tietää omasta tilanteestaan. Lapsen suru ilmenee erilaisina käyttäytymisen muutoksina, tunteina, ajatuksina ja fyysisinä reaktioina. Lapselle kosketus on tärkeää. Silittely sylissä pitäminen, halaaminen ja suukottelu tuovat turvallisuudentunnetta.

Hoitajan on uskallettava olla aidosti läsnä ja kunnioitettava surevan surua. Hoitohenkilökunnan rehellisyys ja avoimuus lasta kohtaan tukevat vanhempia lapsen kuolemaan valmistumisessa.

Lapsen kuoleman jälkeen vanhempien selviytymistä auttaa kuoleman kohtaaminen, tuen saaminen ja antaminen, sureminen, aikaisemmat kokemukset, usko tulevaisuuteen sekä korkeampaan voimaan. Tuki voi löytyä läheisistä, lapsen menettäneiden vanhempien ryhmästä, perheneuvolasta tai muista terveydenhuollon palveluista.

ISLAM

Islamissa ihmisen on tehtävä kaikkensa sairauden voittamiseksi, mutta hän ei itse päättä lopputuloksesta. Tämä asenne auttaa islaminuskoisia surressaan itsensä tai läheisensä kuolemaa tai sairastumista. Islam ei ole sairaudenhoitoa vastaan, vaan sallittua on kaikki mikä pelastaa elämän ja parantaa sairauksia. Islamilaiset vertaavat elämää matkaan, joka alkaa tietyistä kohdista ja päättyy määrättyyn päämäärään. Se on ohimenevä tila joka johtaa ikuiseen elämään. Islamilaiset uskovat kuoleman jälkeiseen elämään. Kuolema on islamilaisille tie toiseen, parempaan ja ikuiseen elämään. Elämän uskotaan jatkuvan ja ihmisen saavan tuonpuoleisen paikkansa taivaassa, paratiisissa tai helvetissä.

Ravitsemus ja lääkehoito

- Islamilaiset eivät syö sianlihaa tai veriruokia.
- Paastoon osallistutaan viimeistään 15-vuotiaana, sairaan ei tarvitse paastota.
 - jotkut kuitenkin yrittävät paastota, tällöin potilas voi antaa verinäytteitä sekä saada lääkitystä suonensisäisesti, iholle, silmiin, korviin ja nenään
- Islamilaiset eivät käytä lääkkeitä mitkä sisältävät alkoholia tai sianlihaa (liivatetta).

Muut käytänteet

- Toivotaan, että hoitaja olisi samaa sukupuolta potilaan kanssa (yli 7-vuotiailla lapsilla).
- Potilaat puukeutuvat sairaalan vaatteisiin, mutta huivia käyttävät tytöt pitävät sitä myös sairaalassa.
- Potilaan alasti riisumista on vältettävä myös tutkimustilanteissa.
- Perhe ja yhteisö osallistuvat mielellään potilaan hoitoon ja ohjaukseen.
- Omaiset toivovat voivansa yöpyä sairaalassa.
 - rukoilevat ja lukevat koraania yhdessä sillä sitä pidetään tehokkaana hoitokeinona kaikissa sairauksissa
 - koraanin lukeminen korostuu tilanteissa, joissa lääkärin määräämä hoito ei enää tehoa
- Suullinen viestintä on kirjoitettua merkityksellisempää.
 - esimerkiksi Somaliassa kirjakieli on luotu vasta 1972
 - hoitajan muistettava viestiä selkeästi suullisesti
- Toivotaan, että saattohoidossa olevan potilaan huoneen seinillä ei olisi mitään kuvia/julisteita/ikkunatarroja elollisista olennoista.
- Kuolevaa potilasta ei saa jättää yksin.

Vainajan laitto

- Hoitajat sulkevat vainajan silmät, suu suljetaan sitomalla leuan alta päälle, kasvot peitetään, vainaja riisutaan, lantio peitetään, käsivarret ojennetaan vartalon sivuille ja jalat sidotaan suorina yhteen.
- Omaiset pesevät vainajan kolme kertaa ja pukevat kuolinliinaan mahdollisimman nopeasti kuoleman jälkeen. Pesu tapahtuu yleensä obduktio-osastolla.
- Sairaalassa pesua varten omaiset toivovat pesupöytää, kumisaappaita, suojaesiliinaa, suojakäsineitä ja kasv suojuksia.
- Omaiset toivovat, että hautaus suoritettaisiin kolmantena päivänä kuolemasta, Suomessa se on käytännön syistä kuitenkin usein mahdotonta.

ORTODOKSIT

Ortodoksit uskovat ihmishengen kuolemattomuuteen ja sielun ylösnousemukseen. Kuolemaan suhtaudutaan kunnioituksella nöyryydellä ja pelolla, koska uskotaan, että kuoleman jälkeen ihminen lähestyy Jumalaa. Kuolemaa ei voi ymmärtää tai selittää, koska se on pyhä hengellinen mysteeri. Tästä syystä ortodoksinen kirkko opettaa välttämään kuoleman toteamista jonkin elimen esimerkiksi sydämen tai aivojen toiminnan pysähtymisellä.

Ravitsemus

- Ortodoksi paastoavat kirkkovuoden mukaan neljä kertaa.
- Lapsilla ja sairailta ei ole paastoa.

Muut käytänteet

- Kuolevan potilaan sängyn lähelle laitetaan ikoni ja rukouskynttilä.
- Potilaan luo kutsutaan pappi tuomaan ehtoollinen, mikäli potilas tai perhe sitä haluaa.
- Sairaalle ihmiselle ortodoksipappi suorittaa sakramentin johon kuuluu kaste, mirhalla voitelu, katumus ja ehtoollinen.
 - Sakramentti toimitetaan yleensä kotona tai kirkossa, mutta jos potilas ei sinne pääse voidaan toimittaa myös sairaalassa. Tällöin on varattava rauhallinen tila-> toimitus kestää 2 tuntia.
- Ortodoksikirkko toivoo, että sairaalan henkilökunta rohkaisisi omia ottamaan yhteyttä seurakunnan työntekijöihin jotka ovat monin tavoin valmiita tukemaan surussa.

Vainajan laitto

- Hoitajat pesevät ja pukevat vainajan parempaan pukuun (omaisten tuoma), kenkiin ja laittavat ristin kaulaan.
- Kätet asetetaan ristiin vainajan rinnalle ja viereen asetetaan ikoni.
- Omaiset viipyvät mielellään pitkään vainajan luona.
- Kulttuuriin kuuluu, että hautaus suoritettaisiin kolmantena päivänä kuolemasta. Suomessa käytännön syistä hautaus suoritetaan kuitenkin kahden viikon sisällä kuolemasta.

BUDDHALAISET

Buddhalaisuudessa ajatellaan, että jokainen olento on itse vastuussa omasta tilanteestaan. Itsekkäät teot ilmenevät myöhemmin kärsimykseenä, ja epäitsekkäät teot puolestaan onnellisuuden kokemuksina. Keskeistä on mielentyyneys.

Buddhalaisuus opettaa, että kuolemassa mieli ja keho erkaantuvat. Mieli tai tajunta jatkaa olemassaoloa kehon kuoleman jälkeen. Buddhalaiset uskovat jälleensyntymään. Tärkeänä pidetään kuolemista rauhallisin mielin ja myönteisesti asennoituen, sillä sen katsotaan edesauttavan mahdollisuuksia saavuttaa hyvä jälleensyntymä.

Ravitsemus ja lääkehoito

- Osa buddhalaisista on kasvissyöjiä.
 - lihaa pidetään epäpuhtaana
- Buddhalaisilla perheillä saattaa olla erilaisia toiveita kipu- ja mielialälääkkeiden käytöstä -> haluavat elää elämän loppuun saakka kirkkain ajatuksin.
 - on tärkeää kuulla näitä toiveita, mutta hoitajan tehtävä on kuitenkin ohjata, tukea ja kannustaa vanhempia ja omaisia hoitamaan lapsen kipua.

Muut käytänteet

- Perheen läsnäolo on tärkeää.
 - lukevat yhdessä buddhalaisia tekstejä
- Saattohoidossa olevalla potilaalla oma huone tai kotihoito.
 - kauneus ja rauha osana hyvää hoitoa
- Kuolemaa ei saa salata, jotta potilas perheineen voi pohdiskella kuolemaa, ja että potilaan mieltä voidaan opastaa ja ohjata.
- Potilaalle on annettava mahdollisuus osallistua buddhalaisiin seremonioihin, mikäli potilas tai perhe sitä haluaa. Seremonian suorittaa länsimaalaisen buddhalaisen veljeskunnan jäsen.
- Mikäli ruumiinavaus tehdään se voidaan mahdollisuuksien mukaan suorittaa vasta, kun ruumis on ollut rauhassa kolme päivää.
- On mahdollista, että kuoleva tai hänen perheensä toivoo, että kuolema tapahtuisi erityisessä asennossa, mikäli olosuhteet sen sallivat, esimerkiksi istuma-asennossa selkä mahdollisimman suorana tai maaten oikealla kyljellä.

Vainajan laitto

- Mahdollisuuksien mukaan potilaan vartaloon ei saisi koskea kuoleman jälkeen, ainakaan sitä seuraavan puolen tunnin aikana.
- Kuolemishetken jälkeen vainajan omaisille tulisi heidän halutesaan antaa mahdollisuus viettää tunti hiljaa vainajan seurassa.
- Maahanmuuttajataustaisten buddhalaisten perheiden tapauksessa perhe saattaa toivoa voivansa ottaa vainajan ruumiin kotiin valmistellakseen sen hautajaisia varten.
- Maahanmuuttaja buddhalaisten omaiset saattavat haluta pestä ja pukea vainajan.
- Länsimaalaiset buddhalaiset käsitellään pääsääntöisesti sairaalan tapojen mukaisesti.
- Ruumiinavaus voidaan tehdä vasta sitten, kun vainajan ruumis on ollut rauhassa kolme päivää, jos mahdollista.

JEHOVAN TODISTAJAT

Jehovan todistajat uskovat elämän olevan pyhää ja ihmiskunnan täytyy pyrkiä ylläpitämään elämää mahdollisimman hyvin. Jehovan todistajat toivovat saavansa Jumalalta ikuisen elämän. Tämä kannustaa heitä pysymään uskollisina ja elämään elämänsä Jumalan eli Jehovan käskyjen mukaisesti. He pitävät kuolemaa levähdyksenä ylösnousemukseen.

Ravitsemus ja lääkehoito

- Jehovan todistajat eivät käytä verta sisältävää ruokaa.
- Jehovan todistajat eivät hyväksy verensiirtoa.

Valviran ohjeiden mukaan alaikäisiä potilaita hoidettaessa heidän mielipiteensä on otettava huomioon hoitotoimenpiteestä päätettäessä silloin, kun se on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden mahdollista. Lääkäri tai muu ammattihenkilö arvioi lapsen tai nuoren kehittyneisyyden.

Jos alaikäinen ei kykene päättämään hoidostaan, häntä hoidetaan yhteisymmärryksessä hänen huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.

Alaikäisen potilaan huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei ole oikeutta kieltää potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarneellista hoitoa.

Muut käytänteet ja vainajan laitto

- Jehovan todistajat eivät käytä kristillisiä symboleja, ristejä tai pyhiä kuvia.
- Omaiset ja yhteisö ovat mielellään tiiviisti mukana hoidossa.
- Kaikilla Jehovan todistajilla on mukana kortti joka sisältää lääkärin ohjeet hoidosta.
- Jehovan todistajat toivovat saattohoidossa olevalle potilaalle oman huoneen. He lukevat mielellään Raamattua ja omia lehtiään.
- Hoitohenkilökunta laittaa vainajan sairaalan tapojen mukaan.

USKONTOJEN YHTÄLÄISYYDET SAATTOHOIDOSSA

- oma huone sairaalassa
- omaisten tuki
- usko Jumalaan
- rukoileminen
- uskonoppineen tapaaminen

NEUVOJA VAKAUMUKSEN KUNNIOITTAMISEEN

- Jokainen ihminen on yksilö, ota aina potilaan ja hänen perheensä hoidossa huomioon hänen yksilölliset tarpeensa ja toivomukset
- Yleistyksiä on vältettävä kohdatessa vieraita uskontoja
- Parhaiten tietoa vieraasta uskonnosta saat kysymällä potilaalta ja hänen perheeltä itseltään
- Potilaan ja hänen perheensä kanssa keskusteltaessa on hyvä käyttää tulkkia, omaisten käyttöä tulkkina tulisi välttää

LOPUKSI

Suomi kansainvälistyy nopeasti. Suomeen muuttaminen on merkinnyt monelle maahanmuuttajalle ja turvapaikanhakijalle suuria muutoksia. He ovat uudessa tilanteessa muuttaessaan erilaiseen yhteiskuntaan. Kieli, uskonto, ilmasto ja kulttuuriset tavat heijastuvat moniin arkisiin asioihin. Maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijataustaisten lapsiperheiden kanssa työskennellessä keskeisintä on, että hoitajat ymmärtävät maahanmuuton merkityksen ja vaikutuksen perheeseen, perheen terveyteen ja arkeen. Erilaisten kulttuurien kohdatessa joudutaan tilanteeseen, jossa molemmilta osapuolilta vaaditaan suvaitsevaisuutta ja herkkyyttä toisen toimintatapoja sekä arvomaailmaa kohtaan. Monikulttuurinen hoitotyö perustuu moniarvoisuuden ja erilaisuuden ymmärtämiselle ja hyväksymiselle.

Lapsen saattohoidossa hoitajan on toimittava ammatillisesti. On tiedotettava omat uskomukset, hengellisyys ja kuolemaan liittyvät käsitykset. On vaikea auttaa lasta ja hänen perhettään heidän kysellessään elämän tarkoitusta ellei tiedosta omia arvojaan. Hoitajat voivat olla pitkissä yhteistyösuhteissa lapsen ja hänen perheensä kanssa. Kun lapsi kuolee, on hoitajan lupa surra yhdessä perheen kanssa. Kokemukset saattavat olla hoitajille myös hyvin raskaita. Omasta jaksamisesta on pidettävä huolta, ja työnohjaukselle voi olla tarvetta. Myös työyhteisön tuki on hoitotyön ammattilaiselle tärkeää ja auttaa jaksamaan.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUTTA

- Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Ivanoff, Päivi; Risku, Aija; Kitinoja, Helli; Vuori, Anne & Palo, Raija 2006.
- Hyvä elämä loppuun asti- Laadukas saattohoito. <http://www.muuttolintu.fi> Muuttolintu, 2015.
- Hyvä saattohoito Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.
- Ihmisen lähellä hengellisyys hoitotyössä. Aalto, Kirsi & Gothoni, Raili 2009.
- Katsaus islamilaiseen maailmaan. Akar, Sylvia & Tiilikainen, Marja 2009.
- Kuolevan hyvä hoito. Grönlund, Elina & Huhtinen, Aili 2011.
- Minä kuolen, apua. Helsingin seurakuntayhtymän sairaalapapit, 2009.
- Monikulttuurinen hoitotyö. Abdelhamid, Pirkko; Juntunen, Anitta & Koskinen, Liisa 2009.
- Monikulttuurinen kuolema. Laukkanen Maj-Brita 2001.
- Surutyö. Poijula, Soili 2002.

JÄRJESTÖT

Islam opas

- <http://www.islamopas.com/index.html>

Suomen ortodoksinen kirkko

- <https://www.ort.fi/>

Timanttipolku—Buddhalaisuus

- <http://www.buddhalaisuus.fi/>

Jehovan todistajat

- <http://www.jw.org/fi/>